

بررسی ارزش‌های اقتصادی، علمی و اجتماعی حیات‌وحش به جوامع انسانی

پوهنیار غلام‌حیدر الفت

دیپارتمنت کلینیک، پوهنځی علوم وترنری، پوهنتون کابل، کابل، افغانستان
ایمیل: gh.olfat123@gmail.com

چکیده

مطالعه‌ی حیوانات وحشی از چندین لحاظ جالب، دل‌چسب و مفید است. پس خیلی مفید و جالب خواهد بود اگر در مورد حیوانات وحشی آگاهی داشته باشیم. خصوصاً ایجاب می‌نماید تا نسبت ارزش و اهمیت که حیوانات وحشی دارد، در مورد آن‌ها مطالعات و تحقیق هر چه بیشتر صورت گیرد. حیوانات وحشی یک منبع طبیعی مهم است که می‌تواند توسط انسان مورد استفاده‌های مختلف قرار بگیرد. این‌ها شامل موارد اخلاقی، فرهنگی، تجاری، تفریحی و محیط‌زیستی است. حیوانات وحشی با جامعه، سنت، آموزش، فرهنگ، اقتصاد، تفریح و ایکولوژی ارتباط نزدیک دارند. آن‌ها سیاره‌ی ما را به مکانی برای شادی، لذت، صلح و رفاه تبدیل کرده‌اند. حیوانات وحشی بر علاوه‌ی این‌که دارای اهمیت مثبت اند، دارای ارزش‌های منفی از قبیل خسارات به زراعت، مخزن بیماری، درگیری با انسان و غیره نیز هستند.

اصطلاحات کلیدی: حیوانات وحشی؛ ایکولوژی؛ فرهنگ؛ اقتصاد؛ محیط‌زیست

Investigation of Economic, Scientific and Social Values of Wildlife to Human Societies

Jr. Teaching Asstt. Ghulamhaidar Olfat

Department of Clinic, Faculty of Veterinary, Kabul University, Kabul, Afghanistan
Email: gh.olfat123@gmail.com

Abstract

The study of wild animals is interesting and useful in several ways. So it would be very useful and interesting if we knew about wild animals. In particular, it is necessary to study and research the ratio of value and importance that wild animals have. Wildlife is an important natural resource that can be used by humans in a variety of ways. These include ethical, cultural, commercial, recreational and environmental issues. Wildlife is closely related to society, tradition, education, culture, economy, recreation and ecology. They have made our planet a place of joy, happiness, peace and prosperity. Wild animals, in addition to being of positive importance has negative values such as damage to agriculture, Disease reservoir, Conflicts with humans, etc... are also.

Keywords: Wild animals; Ecology; Culture; Economy; Environment

مقدمه

کشور عزیز ما افغانستان دارای اقلیم متنوع، کوه‌های سربه‌فلک‌کشیده، دریا‌های خروشان، جلگه‌های وسیع و وادی‌های سرسبز می‌باشد. این تنوع اقلیم، زیبایی‌های طبیعت، موجودیت جنگلات انبوه و سرسبز و غیره موارد جذاب، زمینه آن را مساعد ساخته که انواع مختلف حیات وحش در کشور ما یافت شود. منابع طبیعی یک گنج باارزش و از جمله میراث‌های ملی بوده که مربوط تمام افراد جامعه می‌باشد؛ مانند جنگلات، چراگاه، آب، زمین، معادن و غیره که حیات وحش جزء مهم و با ارزش آن می‌باشد. حیات وحش در مجموع هر دو عالم (نباتات و حیوانات) را که در طبیعت، به شکل طبیعی، بدون هیچ‌گونه مداخله انسان زندگی می‌کنند، در بر می‌گیرد. ما در این بحث آن حیوانات وحشی را که در ساحات زیست طبیعی خود شان مانند جنگل‌ها، کوه‌ها، دشت‌ها و غیره جاها به شکل وحشی زندگی می‌کنند، ذکر کردیم. حیوانات وحشی به آن حیواناتی گفته می‌شود که آن‌ها تمام ضروریات زنده‌گی خود را از قبیل (آموزش، تغذیه، تهیه سرپناه) و تمام مراحل حیات خود را بدون کمک انسان‌ها از ساحه‌ی گشت خودشان به‌دست می‌آورند. این حیوانات وحشی از لحاظ‌های مختلف اقتصادی، علمی، فرهنگی، تفریحی، محیط‌زیستی، ایکولوژیکی و غیره دارای اهمیت و ارزش‌هایی است که در زندگی روزمره‌ی انسان فواید زیادی را دارند. هر یک از این ارزش‌ها را در این اثر به شکل مفصل در زیر مورد مطالعه قرار می‌دهیم (۱۰).

ارزش‌های حیات وحش

حیات وحش یک منبع طبیعی مهم است که می‌تواند توسط انسان مورد استفاده‌های مختلف قرار بگیرد. این‌ها شامل موارد اخلاقی، فرهنگی، تجاری، تفریحی و محیط‌زیستی است. حیوانات وحشی با جامعه، سنت، آموزش، فرهنگ، اقتصاد، تفریح و ایکولوژی ارتباط نزدیک دارند. آن‌ها سیاره‌ی ما را به مکانی برای شادی، لذت، صلح و رفاه تبدیل کرده‌اند. همان‌طوری که قبلاً اشاره شد، حیات وحش نقش به‌سزایی در بهبود جامعه‌ی بشری دارد. بنابراین، برجسته کردن برخی از ارزش‌های مهم حیوانات وحشی در این متن معنادار است (۲).

ارزش‌های مثبت

- ارزش‌های اخلاقی؛
- ارزش‌های فرهنگی؛
- ارزش‌های ایکولوژیکی؛
- ارزش‌های علمی؛

- ارزش‌های زیبایی و تفریحی؛
- ارزش‌های تجاری یا اقتصادی؛
- ارزش‌های بازی.

ارزش‌های منفی

- خسارات به زراعت؛
- رقابت؛
- بیماری‌ها؛
- درگیری با انسان.

ارزش‌های اخلاقی: ما انسان‌ها خود را برتر از حیوانات وحشی معرفی می‌کنیم حتی اگر حیوانات وحشی قدرت مند، سریع و سازگار هم باشند. چون که این سه ویژگی برجسته‌ی انسان است که انسان‌ها را متمایز می‌سازد.

- ظرفیت تشخیص درست و غلط
- حس استدلال
- عشق و قدر شناسی از زیبایی

ارزش‌های اخلاقی ما را مجبور می‌کند فکر کنیم که ما حق نداریم سایر اجزای زنده‌ی طبیعت را که شامل حیات وحش است، بکشیم یا از بین ببریم. کتاب‌های قدیمی، مجسمه‌ها، دین، قوانین و فلاسفه ما به‌طور قابل توجهی در جهت حفاظت و کنترل حیوانات وحشی، گسترش و جاگرفتن حس عشق و همکاری با موجودات وحشی در میان ما کمک کرده است (۲).

ارزش‌های فرهنگی

حیوانات وحشی نه تنها در دوران باستان بلکه در دوران معاصر نیز رابطه‌ی نزدیک و صمیمانه با دین، فرهنگ و سنت بشر دارند. به‌طور مثال می‌توانیم از شجاعت و خشونت شیر و پلنگ ذکر کنیم. طاووس همیشه منبع الهام و لطف بوده. کشتن حشرات در بعضی ادیان ممنوع است. حیوانات وحشی باید حفظ شوند، زیرا دانش ما در مورد این حیوانات بخشی از فرهنگ ما است. این حیوانات منبع الهام برای بشر بوده و به هنر، معماری، ادبیات و اساطیر کمک شایانی کرده اند (۲، ۳).

ارزش‌های ایکولوژیکی

نخستین اهمیت یک‌عده حیوانات وحشی در آن است که به‌حیث ذخیره یا بانک ارثی (bank Genetic) استفاده می‌گردد و غرض اصلاح و بهبود نسل حیوانات اهلی به‌کار رفته می‌تواند. با استفاده از بعضی

جین های مخصوص آن ها می توانیم خاصیت مورد نظر را در حیوانات اهلی انکشاف و تبارز بدهیم. حیوانات نقش حیاتی اکولوژیکی را ایفا می کنند: این شامل گرده افشانی (پرنندگان، خفاش ها، زنبورها و سایر حشرات) است. تجزیه (کرکس ها، سوسک های سرگین، کرم های خاکی و حشرات دیگر)؛ پراکندگی بذر (پرنندگان، میمون ها، جوندگان، ماهی ها، مورچه ها) و یا شکار حیوانات دیگر (حشرات، پستانداران، خزندگان، پرنندگان) است. هم چنین میکروارگانیسم ها که از حیوانات مرده تغذیه می کنند، آن ها را به عناصر غذایی مختلف تبدیل می کنند و انرژی را به طبیعت افزایش می دهند که حاصل خیزی خاک را افزایش می دهد (۴، ۶، ۱۰).

حیوانات وحشی مانند انسان یک بخشی از طبیعت هستند و نقش برانده یی را در حفظ ایکوسیستم دارند. حیوانات وحشی حالت مصرف کننده را در ایکوسیستم اشغال می کنند. مهاجرت فصلی پرنندگان و پستانداران در پراکندگی تخم های که آن ها می خورند و مدفوع می کنند، به توسعه ی گیاه کمک می کند. یک عده ی دیگر به شکل غیر مستقیم در انکشاف و توسعه ی جنگلات و علف چرها کمک می نمایند. مثلاً برخی از پرنده گانی که در جنگل زیست دارند، تخم درختان را به منظور ذخیره ی زمستانی زیر خاک نموده، بعداً از آن استفاده می نمایند. یک مقدار آن تخم ها که در خاک باقی می ماند، در بهار سال آینده جوانه زده، نمو می نماید. به این شکل باعث توسعه جنگل می شود. پرنندگان و حشرات به گرده افشانی کمک می کنند. برخی از حیوانات وحشی و پرنده ها پاک کننده های طبیعی هستند و در نتیجه به تمیز و بهداشت محیط کمک می کنند. کفتار (انواع لاش خوار) و شغال هم چنان از پاک کننده ها یا از بین برنده های افراد ضعیف (بی فایده و ناجور) هستند. حیوانات وحشی و حشرات هم چنین در کنترل آفات من حیث عامل کنترل بیولوژیکی عمل می کنند. بنابراین، حیوانات وحشی نقش مهمی را در حفظ تعادل ایکولوژیکی، اصلاح، بازسازی و جلوگیری از آسیب بیشتر به محیط زیست، دارند (۱، ۲، ۱۰).

ارزش های علمی

محققان در سراسر جهان درگیر انجام مطالعات علمی در زمینه ی دستیابی به اهداف مختلف علمی هستند. هر زمانی که دارویی برای درمان بیماری های مختلف در انسان اختراع شود تحقیق در مورد اثر آن ابتدا روی حیواناتی مانند (میمون ها، خوک ها و موش های صحرایی) آزمایش می شود (۹). فکتور RH در خون انسان پس از مطالعه ی میمون ریزوس کشف شد. شامپانزه ها در انجام آزمایشات سیرولوژیکی پروتیین به انسان کمک کرده اند (۲). (آرمادیلو بینی دراز) برای تحقیقات جذام استفاده شده است. از خرس سیاه برای مطالعه ی بیماری های گرده یی استفاده می شود و فیل های افریقایی به

عنوان مدل برای تحقیق در مورد ترومبوز استفاده شده است (۱). بسیاری از مطالعات در مورد رفتارهای حیوانات به داکتر روان‌شناس کمک کرده است تا ماهیت ذهن انسان را درک کند. تخنیک اولتراسونیک که توسط خفاش استفاده می‌شود ممکن به انسان جهت کشف رادار، یک الهام بوده باشد. حیوانات برای بسیاری از اختراعات و طراحی‌ها الهام‌بخش انسان هستند. برخی از حیوانات وحشی ارزش‌های دارویی مستقیم یا غیر مستقیم برای انسان دارند، مانند:

- غلاف مشک یا آهوی مشک به‌عنوان عطر ارزیابی می‌شود (۲).
  - باور به این است که شحم یا چربی پلنگ و مرغ هارن‌بیل (شاخدار) باعث بهبود روماتیسم می‌شود (۲).
  - از زهر مار برای تهیه‌ی ضد زهر برای گزیدن مار استفاده می‌شود (۲).
  - تخم‌های مرغ وحشی، مرغ جنگلی و مرغ‌آبی‌ها برای بهبود سرماخوردگی مفید است (۲).
- بنابراین، حیوانات وحشی دارای ارزش‌های علمی و دارویی بسیار زیادی هستند. آگاهی مناسب می‌تواند به کسب اراده خوب بشریت نسبت به حیات وحش کمک کند (۹).

ارزش‌های زیبایی و تفریحی

انسان در طول مدت کار روزانه به استراحت و تفریح و بازدید از مناطق و جاهای زیبا و طبیعی ضرورت دارد. برخی از حیوانات وحشی ساده و زیبا، برخی با شکوه و قدرت مند، برخی دیگر مجلل و رنگارنگ هستند. این زیبایی خالص حیوانات وحشی جذابیت مستقیم بالای روح انسان دارد و بشریت دوست دارد تا این شکل پرزرق و برق از طبیعت را به هر قیمتی حفظ کند. این تقریباً یک ارزش نامشهود است که اندازه‌گیری و مقایسه آن ممکن است دشوار باشد اما با این وجود هم مهم است. لذتی که با مشاهده‌ی آن‌ها به دست می‌آوریم ممکن است قابل سنجش نباشد. حیوانات وحشی تفریح را برای عموم مردم فراهم می‌کنند. مردم دوست دارند تا با همه مصروفیت‌های خود، لحظات پر از لذت و خوشحالی ذهنی را با تماشای حیوانات وحشی سپری کنند. پناهگاه‌های مختلف، پارک‌های ملی، باغ وحش‌ها مکانی را برای تفریح فراهم می‌کنند و باعث جلب توجه مردم می‌شوند. ادغام حیوانات وحشی با صنعت گردش‌گری منبعی از منابع فوق‌العاده‌ی اقتصادی شده است (۲، ۵، ۱۰).

ارزش‌های تجاری یا اقتصادی

شکار و ماهی‌گیری دو منبع عمده‌ی درآمد اقتصادی هستند که باعث ایجاد جریان نقدی در صنعت حیوانات وحشی می‌شوند. حیوانات وحشی به‌عنوان یک منبع طبیعی ارزش تجاری زیادی دارد. در سراسر دنیا بسیاری از مردم با تجارت و فروش حیوانات وحشی و محصولات‌شان امرار معاش

می‌کنند. به طور مثال؛ در افغانستان قیمت یک نوع باز به صدها دالر می‌رسد. پوست پلنگ قیمت‌ترین پوست می‌باشد. بسیاری از صنایع مانند ماهی‌گیری به اندازه‌ی سایر صنایع مدرن، استخدام کارمند، تولید و درآمد دارند. در کنار ماهی‌گیری تجارت پشم و پوست نیز به یک صنعت تبدیل شده است. تجارت برخی از موارد مانند گوشت، ناخن، استخوان‌ها، پی، مشک، عاج، شاخ کرگدن، پوست تمساح، خز از میمون، خرگوش و غیره تهدید کرده است که این حیوانات اکنون در حال انقراض هستند. بسیاری از حیوانات وحشی مانند آهو، گوسفند و بز وحشی، پرندگان، خزندگان، بزکوهی و غیره منبع مهم غذایی محسوب می‌شوند (۱، ۲، ۶، ۷).

ارزش‌های بازی

ارزش حیوانات وحشی به‌عنوان بازی شامل شکار و ماهی‌گیری حیوانات در طبیعت است. حیوانات وحشی برای کسانی که به دنبال ورزش هستند ارزش بیشتری دارد. شاهان و امپراطورهای ما به دلیل ایجاد مناطق ویژه برای شکار مشهور بودند. مردم با کشتن حیوانات وحشی مقدار زیادی جایزه را به دست می‌آوردند. این منجر به کشتار جمعی برخی از حیوانات وحشی با شکوه می‌شد. کلب‌های شکار و ماهی‌گیری در بسیاری از کشورها، مانند ایالات متحده امریکا به‌عنوان یک ورزش ایجاد شده است (۲، ۹).

ارزش‌های مثبت

ارزش‌های مثبت حیوانات وحشی را می‌توان به دو دسته تقسیم کرد:

- غیرمصرفی یا نامشهود و
- مصرفی یا ملموس

ارزش‌های ایکولوژیکی و اخلاقی شامل ارزش‌های غیرمصرفی یا نامشهود هستند در حالی که ارزش‌های اقتصادی، علمی و سایر ارزش‌ها از جمله ارزش‌های ملموس یا مصرفی به حساب می‌آیند؛ زیرا ما مستقیماً به شکل غذا، پول و لذت از آن‌ها بهره‌مند می‌شویم (۳، ۸).

ارزش‌های منفی

حیات وحش ارزش‌های منفی خاصی نیز دارند مانند:

- تخریب خواص؛
- شکار و
- نقش بالقوه به‌عنوان مخزن یا ناقل بیماری‌های مختلف.

حیوانات وحشی مانند آهو و حیوانات علف‌خوار محصولات زراعتی را از بین می‌برد و بیشتر کشورهای که کشاورزی در مراحل اولیه و سطح زندگی بسیار ضعیفی دارند، شدت آن را احساس می‌کنند. گوشت‌خورانی مانند پلنگ، ببر و شیرگاهی اوقات حیوانات اهلی را می‌خورند که شرایط سختی را برای مردم روستایی ایجاد می‌کنند. موارد بسیاری وجود دارد که از دست دادن جان انسان‌ها تا حد زیادی به دست گوشت‌خوران انسان‌خوار بوده است. برخی از حیوانات وحشی به‌عنوان ناقل یا مخزن برخی بیماری‌ها عمل می‌کنند. به هر حال ارزش‌های مثبت حیات وحش بسیار بیشتر از ارزش‌های منفی است (۲).

نتیجه‌گیری

حیوانات وحشی به آن حیواناتی گفته می‌شود که آن‌ها تمام ضروریات زندگی خود را از قبیل (آموزش، تغذیه، تهیه‌ی سرپناه) و تمام مراحل حیات خود را بدون کمک انسان‌ها از ساحه‌ی گشت خودشان به‌دست می‌آورند. این حیوانات وحشی از لحاظ مختلف اقتصادی، علمی، فرهنگی، تفریحی، محیط‌زیستی، ایکولوژیکی و غیره دارای اهمیت و ارزش‌هایی است که در زندگی روزمره‌ی انسان فواید زیادی را دارند. حیوانات وحشی رنگارنگ و پرزرق‌وبرق و با شکوهی که طبیعت به ما عطا کرده است؛ کمک بزرگی به فرهنگ، دین، شجاعت، نظم، آداب و رسوم، آموزش و اقتصاد، سرگرمی و زیبایی‌شناسی و حفظ تعادل طبیعت می‌باشد و حیات وحش زندگی در این سیاره را مملو از لذت و صلح و رفاه می‌کند.

منابع

- (۱) دودیال، ب. حیات وحش افغانستان. اداره کتابخانه‌های سیار اریک. ۱۳۸۱، صص ۵-۹.
- (2) Santra AK. Hand book of wild and zoo animals. International book distributing co. 2008, pp. 3-6.
- (3) Chandrakar AK. Wildlife: An introduction. 2018, pp. 2-32.
- (4) Chandrakar, Alok Kumar. Wildlife: An Introduction. 2018, Doi. 10.13140/RG.2.2.23194.08649.
- (5) Chardonnet Ph, Clers BD, Fischer J, Gerhold R, Jori F, Lamarque F. The value of wild life. Rev Sci Tech Off Int. 2002; 21 (1), pp. 15-51.
- (6) Redford KH, Godshalk R, Asher K. What about the wild animals? Food and agriculture organization of the united nations. 1995, pp. 4-50.
- (7) Higginbottom K. wildlife Tourism impacts, management and planning. Common Ground Publishing Pty Ltd. 2004, pp. 7-160.
- (8) <https://chandanjani.files.wordpress.com/2012/01/importance-of-wildlife.pdf>
- (9) http://stingraybobs.weebly.com/uploads/5/8/3/2/58320979/benefits_of_wildlife.pdf
- (10) https://www.academia.edu/26737761/THE_VALUE_OF_WILDLIFE_RESOURCES
- (11) http://tuscolaagriculture.weebly.com/uploads/8/3/8/9/8389114/wildlife_conservation.pdf